

«Abando'ko neologo aundia»

Arana Goiri'tar Sabin, euskal itz-berri-asmatzaille aparta izan zan.

JEMEIN'dar Keperin'ek

RESURRECCION María Azkue'k aspaldi batean izen au ezarri zion Arana Goiri'tar Sabin'i: «Abando'ko neologo aundia». Ta izan ere, euskal alorrean ez da sekula izan, ez len eta ez orain, berak ainbat euskal itz-berri asmatu-takorik eta ezta ainbeste zabaldu-takorik ere.

Larousse iztegiak au dio: «Elerti itz-berri asmatzea, nor-berak bere gain eta bere arrixku guztiakin jaurtitzen duan lan berezia da. Itz-berri onek askotan iraupen motxa izaten badu ere, garaipen aundia izan dezake ta izan oi du, ta berealaxe izkuntza barruan murgilduta gelditzen da».

Larousse'k neolojismo itzari esan-nai au eman zionean etzuan, noski, Arana Goiri bere gogoan eduki, baiña onen lana ezagutu ondoren emandakoa dirudi, berak sortutakoak oso arrera ona izan bai zuten eta berealaxe ziran erri osoaren aon.

Bere idaz-lan guztien mikro-filma egiterakoan, ark idatzitako dana irakurri bearrean arkitu nintzan eta lendik nekiana egiztatu zan: egindako lanaren erdia Euskera gaietaz idatzia zuala: batzuk euskeraz eta besteak erderaz; 500 orrialdeko iru liburu aundi osatzen dituzte, ¿Zenbatek irakurri ote dituzte aren idaz-lan guztiak? Ezbairik gabe oso gutxik, noski, ta ala ere, ezagutu gabe, gaizki esaka jardun.

Baiña gaur itz-berri oietaz bakarrik idatziko degu. «Deun Ixendegi Euzkotarra» Arana Goiri'k egiña da; izendegi onek izandako garaipena danok ao batez aitortzen dute. Euskalerra'k ontzat emana du ta millaka euskal-izen aldenik-alde zabaldua arkitzen dira.

Idaz-lan oiek irakurtzen ari nintzala, Sabino'k sortutako itz-berri guztiak jaso ditut eta bakarren ba-

... galduko ba'nituan ere,
 ... aurkitu ditut.
 ... ez dira oso ezagunak,
 ... ontrat emanak dira
 ... bertzeak urte auetan eus-
 ... egunero erabiltzen ditu-
 ...
 ... jakingarri izango di-
 ... ara emen zerrenda osoa:

A

- Abenda, *noche*
- Abetri, *patria*
- Aberrkide, *compatriota*
- Aberrtzale, *patriota*
- Abes, *voz musical*
- Abesau, *cantar determinado canto*
- Abes-egin, *cantar en abstracto*
- Abesti, *canto*
- Abeslari, *cantor*
- Abestu, *entonar*
- Abetaldu, *acoger*
- Abixen, *apellido*
- Abots, *voz*
- Agaka, *abecedario*
- Aintra, *gloria*
- Aintzaldu, *glorificar*
- Antzoki, *teatro*
- Ali, *alimento*
- Alnastu, *promiscuar*
- Aldeztu, *defender*
- Alderdi, *partido político*
- Argitaldu, *publicar*
- Artezkari, *director*
- Arraingia, *comida de pescado*
- Auti, *Verbo, Hijo de Dios*
- Autarki, *voto*
- Auteskunde, *elección*
- Atzegun, *vispera*

- Azkatasun, *independencia*
- Aztaki, *gramo*
- Aztakin, *balanza*

B

- Bakaldun, *rey*
- Bakaldunzale, *monárquico*
- Bakaulki, *trono*
- Bakalerrri, *reino*
- Bar, *planta vegetal*
- Barukaldi, *témpora*
- Balzarr, *junta*
- Balzarrkide, *juntero*
- Batzoki, *sociedad, círculo*
- Beldu, *apóstol*
- Besostun, *pulsera*
- Berrezarri, *restablecer*
- Berrogeikaro, *cuaresma*
- Bidekatu, *descaminar*
- Bizmen, *vitalidad*
- Biztandu, *habitar*
- Biztanle, *habitante*
- Bultzi, *tren*
- Burestun, *corona*

D

- Deun, *santo*
- Deundu, *santificar*
- Deunge, *impío, malvado*
- Deunoro, *Todos los Santos*
- Deuntasun, *santidad*
- Doibatz, *Iglesia Santa*
- Doibazkatu, *excomulgar*
- Doipuru, *Papa*
- Donetsi, *santificar*
- Donoki, *cielo de los aventurados*

E

- Edes, *narración, en general*
- Edesau, *historiar*

Edesakari, *historiador*
 Edes-egin, *historiografiar*
 Edeski, *anécdota*
 Edeslari, *relator, narrador*
 Edesti, *historia*
 Edestu, *relatar algo*
 Egutegi, *calendario*
 Egaki, *pluma de ave*
 Eles, *descripción, en abstracto*
 Eles-egin, *describir, en abstracto*
 Elesti, *descripción, grafía*
 Elestu, *describir algo*
 Erestun, *anillo, sortija*
 Errki, *región*
 Espetxe, *cárcel*
 Estuntza, *cadena*
 Euzkadi, *nombre de la Patria de los vascos*
 Euzkelgi, *dialecto del Euzkera*
 Euzko, *vasco*
 Euzkotarr, *natural de Euzkadi*
 Euzkozale, *vascófilo*
 Ezkon, *esposo (porque senarr es marido).*

G

Gaizkatu, *salvar*
 Gaiztoki, *infierno*
 Gararrdo, *cerveza*
 Gaudi, *universo*
 Gedin, *vocal (letra)*
 Geldu, *admirar*
 Gezna, *mensaje*
 Geznari, *mensajero*
 Gogo, *espíritu*
 Gokaxo, *ánima del purgatorio*
 Gongotzon, *Arcángel*
 Goteun, *Espíritu Santo*

Gotutz, *espíritu puro, angel (Bueno o malo)*

Gotzain, *Obispo*
 Gotzon, *Angel bueno*
 Goxarin, *desayuno*

I

Idatzi, *escribir*
 Idazkai, *artículo*
 Idazkera, *ortografía*
 Idazki, *carta*
 Idazkola, *oficina*
 Idazkortza, *pluma de escribir*
 Idazkun, *anuncio*
 Idustun, *collar*
 Igeskaldi, *fuga de vocales*
 Ikaslari, *discípulo, seguidor*
 Ikastola, *escuela*
 Ikurr, *signo*
 Ikurratz, *sello*
 Ikurrdi, *escudo*
 Ikurri, *significar*
 Ikurrin, *bandera*
 Ikurritz, *lema*
 Igidin, *letra consonante*
 Ijeki, *ejemplar de libro o periódico*
 Ingi, *papel*
 Ingurratz, *pliego de papel*
 Ingurrazti, *cuaderno*
 Ingurri, *hoja de papel*
 Ingurrti, *folleto*
 Ingurrtiño, *folletin*
 Irasi, *fundar*
 Irakaskintza, *enseñanza, doctrina*
 Irakaslari, *maestro (profesión)*
 Irakasle, *maestro (afición)*
 Irazan, *crear*
 Itxorrkun, *dialecto*
 Izkeltzale, *aficionado a idiomas*

Izki, letra
 Izkora, marea alta
 Izpera, marea baja
 Izpanaldi, charada
 Izpar, noticia
 Ispel, ostra
 Ispijakera, fonética.

J

Jaupa, misa
 Jaupari, sacerdote
 Josulagun, jesuita

K

Kedats, incienso
 Kistarr, cristiano
 Kulatz, punto (ortográfico).

L

Latari, escriba, abogado
 Laterri, Estado
 Laurrleko, peseta
 Lekaide, fraile
 Lekaine, monja
 Lekarretxe, convento
 Lokarin, sueño ligero
 Ludi, Mundo, Tierra.

M

Minge, mudo.

N

Narreztu, arrastrar
 Nekaldi, Pasión
 Nekaldu, castigar
 Neskutz, Virgen
 Neurkin, metro
 Nolin, persona.

O

Oben, pecado

Oben-egin, pecar
 Obendi, pecador
 Opaldu, ofrecer
 Orrlegi, verde
 Orrkarre, paso
 Oztin, azul celeste

S

Semekarr, Unigénito
 Senaldi, generación
 Sendi, familia
 Sengi, de la familia
 Sendau, fecundar
 Sendu, engendrar
 Sen-egin, procrear
 Sentza, generación
 Sorrkalde, Oriente.

TX

Txadon, iglesia
 Txaide, calle
 Txauno, capilla
 Txingi, joya.

U

Ugaztun, mamífero
 Ugutz, bautismo
 Ugutzari, bautista
 Usano, usatörtola.

Z

Zaindari, Patrono
 Zenbaki, número
 Zendin, adjetivo
 Ziltza, tentación
 Ziñaldu, testificar
 Ziñesmena, fe
 Ziñopa, mártir
 Zorun, felicidad, bienaventuranza
 Zorundun, beato, afortunado
 Zugazno, arbusto.